

עֵשְׂרֵי עֶשְׂרֵי

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצ"ל

עטרת ראשינו ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

האם מותר למול בערב שבת במצות מצוה? יחזקאל אליהו

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על מצות המילה, ובשבת קל"א א' ורשנינו מוכתיב בפר' תוריע' ובינו המיני' דמילה דוחה שבת ע"כ נכתוב בע"ה בענין מילה בשבת.

קיי"ל דמילה דוחה שבת אמנם כ"ו לענין גוף המילה אבל לענין מכשירי מילה נחלקו תנאי בשבת קל"א א' האם דוחה את השבת, דדעת ר' אליעזר התם מכשירי מילה דוחה את השבת ודעת ר' עקיבא דאינו דוחה את השבת והכי קיי"ל, ובשבת קל"ד ב' אמר' דמרחיצין את הקטן בחמין לאחר המילה ואם נשפך החמים שחיממו לו מער"ש מחללין שבת כדי לחמם מים לצורך רחיצתו דהוי פיקול"ג הדוחה שבת.

ומצינו פלוגתא יסודית מאד בין רבנן קמאי ז"ל, במי שצריך למול בנו בשבת ואין לו מים חמים קודם המילה ואם ימול בשבת יצטרך לחלל שבת אחר המילה לחמם מים האם מותר לו למול או לא, מדבעל המאור ז"ל בשבת [נג א מדפי הרי"ף] כ' וז"ל "ולאחר מילה אם נשפכו חמין שלו מחמין לו חמין אף בשבת מפני שסכנה היא לו והוא שנשפכו לאחר מילה, אבל אם נשפכו קודם מילה המילה נדחית ואין השבת נדחה".

אבל הרמב"ן ז"ל בחי' לשבת קל"ב ב' פליג ז"ל "אבל יש לי בכאן ספק אם היה לו חמין כדי רחיצה שלפני מילה ואין לו נדחה שניה שלאחר מילה, או ששנתפכו חמין שהכין לה מקמי מילה, שאני אומר דוחין קולין, ואחר שמל הרי כאן סכנת מכשירי דוחין כלום, ואחר שמל הרי כאן סכנת נפשות שרוחה שבת, ואין אומרים תדחה מילה כדי שלא להביא אותו לסכנה ונדחה שבת אלא מילה עצמה דוחה שבת וסכנת נפשות נמי דוחה, ואין למצוה אלא שעתה שאין לדחות מילה מפני הדחית שבת שיבא לאחר מכאן מפני הסכנה".

והרשב"א ז"ל בחי' לשבת יש הכריע דקדעת בעל המאור ז"ל, ומרן הכי"מ ז"ל בפ"ב במילה ה"ח הוכיח דכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל כה"ש, והכי קיי"ל להלכה וכדכ"ו המ"ב ז"ל בס' ש"ת סק"ד, ובשעה"ש אות ט"ו א' הד"ה דעת רוב הפוסקים ז"ל.

והנה הרמב"ן ז"ל ביאר טעמו דאין למצוה אלא שעתה, דכיון דעתה חייב הוא למול את בנו אין לו לחשב בדברים עתידים שיעשה אחר המילה, ומדבריו ז"ל מוכח דלא נחלק בדבר הרשות דאסור לאדם לעשותו אם עיי"ז יסתכן ויגרם שיעצור לעבור עכירה כדי להציל את עצמו דזה פשוט דאסור, ולא נחלק אלא דצריך השתא לקיים מצוה ועליו ס"ל להרמב"ן ז"ל דיעשה המצוה המוטלת בוהו ואלו ע"ז דעיי"ז יגרם אחר"כ סכנה ויצטרך לחלל את השבת.

ולפי"ז יש להסתפק ספק נפלא במקום דאינו חייב לעשות המצוה היום אלא יכול לעשותו גם למחר ואם יעשה היום יגרם לעצמו סכנה ואם יעשה למחר לא יגרם לו סכנה האם מותר לו לעשותו היום והשתא מקיים מצוה ומה לו שיכול לדחותו למחר, דהוי שבת הרמב"ן ז"ל דיעשה המוטל עליו, או דילמא גם בזה נימא יתמין למחר ויקיים המצוה בלא שיגרם לו עיי"ז סכנה ויצטרך לעבור עכירה כדי להציל עצמו.

ולכאן מגוף דברי הרמב"ן ז"ל כי להוכיח כן דחיה לענין מילה נמי יכול להמתין ולמול עד סמוך לצאת השבת ואז לא יצטרך לחמם מים בשבת אלא במצו"ש, ושוא אה"נ נדחה הרמב"ן ז"ל לא מייירי בכגון דא אלא באופן שאם לא ימול עתה לא יוכל למול היום.

מיהו נראה בע"ה דזה אינו, דיל' דמשום ורזין מוקדימים למצות צריך להקדים המילה כמה דאפשר, דהא חזינן במנחות ע"ב א' דחביבה מצוה בשעתה דוחה שבת ולפיכך לא היו ממתניין קרב הקטרת החלבים ואברין של קרבן תמיד הקרב בשבת עד למוצ"ש אלא היו מקטירין אותן בשבת,

וא"כ ליכא למילף מהתם לפשוט ספקתנו אלא היכא דאיכא עכ"פ חביבה מצוה בשעתה, אבל במצוה דאינו בשעתה ז"ל דימתין לעשותו אחר"כ.

אמנם מדברי המג"א ז"ל בס' כ"ה סק"ב נראה דהך דחביבה מצוה בשעתה היינו משום דהך דאמר' ביבמות ל"ט א' דשהוי מצוה לא משהינן יעו"ש, ולפי"ז בכל מצוה גם אם אין זה שעתה ויכול לקיימה למחר מ"מ משום שהיו מצוה יש לו לעשותו עתה, וא"כ שפיר איכא למילף המילה דבכל מצוה יעשה עתה אע"ז דעיי"ז יגרם סכנה לעצמו ויצטרך לעבור עכירה כדי להציל עצמו.

והנה כשיוודע שיבא לידו פקול"ג שרי לו להקדים ולחלל שבת כדי שלא יגיע למצב סכנה, וא"כ בפשוטו צה"ט שרי לו נמי לחמם מים קודם המילה דיוודע הוא שימול וידע הוא שיעצור למים חמים אחר המילה.

מיהו י"ל דהכא גרע, דאם יעשה מלאכה לצורך פיקול"ג שוב אסור לו למול, דלא הותר למול אם עיי"ז יסתכן, וכל חילו דהרמב"ן ז"ל דעתה עושה המצוה המוטלת עליו ואינו צריך לחשב הפקול"ג שיגרם מכת המילה, ואם נתיר לו לחלל שבת קודם המילה משום הפקול"ג שאחר המילה, הרי בהכרח עומד חשבון הפיקול"ג לפניו ושוב אסור לו למול, וצ"ת.

ועתה נהדר אנפין לדברי בעל המאור ז"ל והנה לו למול אם עיי"ז יצטרך לחלל שבת, דהא יסוד סברת בעל המאור ז"ל נראה דרמיה על האדם לחשב גם בדברים עתידים הנגררים מכת פעולתו והשתא, וכדכ"ו המ"ב ז"ל בשבת ש"ם ז"ל כל שאנו יודעים בתחלת הדבר שיבא לידו איסור מלאכה בחיוב את המצוה כדי שלא יבוא בסוף לידו כ"ך.

ונסתפקתי האם בעל המאור ז"ל מייירי רק בצורך למול בשבת, אבל מילה ביום הששי סמוך לשבת האם שימול השתא יצטרך לחמם מים בשבת ונראה שרי גם לדעתו ז"ל לא, והנה מרהיב דברי רבנן קמאי ז"ל שלא אחד מהם הזכיר דגם במילה בחול דינא הכי, ה"י נראה להוכיח דוק במילה, שבשבת ז"ל לבעל המאור ז"ל דאין מילה דוחה שבת, אבל בחול שרי, וצ"ע בטעם הדבר.

ובלע"ז בע"ה ליתן טעם בזה, דיל' דסברת בעה"מ ז"ל היינו משום דס"ל דמילה הלכה בשבת הוי בגדר 'דחוי' ולא 'הותרה' וסוברת תנתי' בשבת ק"ל א' ד"ה רבי אליעזר ולקמן בע"ב ד"ה שלא, והנה כיון דגדר דחוייה היינו דהעכירה קיימת אלא דאמרה תורה שהמצוה תתחיל העכירה, א"כ מוטל על האדם לחשב כמה איסורים יידחו עיי"ז קיום המצוה, ולפיכך ס"ל לבעה"מ ז"ל דאסור לו למול, דעיי"ז המילה יגרם סכנה לתינוק, ודאין דהמילה אינה דוחה מלאכת שבת דחיימום מים שאינו חלק מהמילה, א"כ נמצא דבמילתו השתא עומד כנגדו חילול שבת.

והשתא לפי"ז נמצא דכ"ז שייך במל בשבת דהוי עכירה דמלאכת שבת, אבל במל בחול דהוי מעשה היתר גמור, מודה בעה"מ ז"ל דאין מוטל עליו לחשב דחיותו ומעשה המילה, דהשתא עושה המוטל עליו היינו מצות מילה.

ואי כנים אנו בע"ה נראה להציא מיהו חידוש דין נפלא, דהנה קיי"ל דמילה בצרעת היינו בנולד לו בהרת במקום המילה חייב למול דעשה דמילה דוחה לית דקציצת בהרת, ובשבת קל"ג א' אמר' דבאפשר לקיים שניהם אין עשה דמילה דוחה לית דצרעת,

ומזה הוכיחו התוס' ק"ל ב' ד"ה שלא דגדר מילה בצרעת הוי דחוי' וכדכ"ו השא"ג ז"ל סוף סי' נ"ט.

והשתא לדברינו נראה בע"ה דמי שמל בער"ש מילה בצרעת ועיי"ז יצטרך לחלל שבת ולחמם מים, אסור לו למול בער"ש, וכדכ"ו ג' כיון דגוף המילה הוי בגדר דחוי' שוב רמאי עליו לחשב כל האיסורים שיגרמו עיי"ז המילה, וכיון דיוודע שיעצור לו לחלל שבת הרי צריך נמי לחשב אחריו שבת וכנ"ל.

בד"ב יש לומר שכנגדו דברינו ובאופן אחר קצת ולפי"ז ליכא למילף לענין מילה בצרעת, דיל' סברת בעל המאור ז"ל, דהוא דין בדחיות המילה את השבת, דאם עיי"ז זה יצטרך לחלל שבת תו לא דחי, ולפיכך מילה בערב שבת דלא בעינן כלל לדין דחיה שפיר מהיל וחדר הוי פיקול"ג, ולפי אופן זה, מה שכתבנו לענין מילה בצרעת אינו נכון, דמה שיעצור לחלל שבת מכח מילה אינו מפריע כלל לדין דחיה של הל"ת דצרעת.

אמנם נראה לסתור גוף היסוד שכתבנו דטעמיה דבעה"מ ז"ל משום דמילה בשבת הוי דחוי', והנה הרשב"א ז"ל בחי' לשבת קל"א א' כ' להוכיח כדברי בעה"מ ז"ל וז"ל "ומסתברא לכוותייהו מדתנן בפרק קמא דביצה השוחט בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויסכה ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן במעוד יום ושויין שאם שחט שיחפור בדקר ויסכה, ואם כדברי הרמב"ן ז"ל לעולם שוחטין ואף על פי שאין לו עפר מוכן מפני מצות שמחת יום טוב, דבעשת שחיטה אין כאן דחוי כלל ולאחר שחיטה הרי כאן מצות עשה דכסוי ומצות עשה הוא דדוחה חפירת הדקר".

והשתא אי נימא כדברינו דטעמיה דבעה"מ ז"ל היינו משום דמילה בשבת הוי דחוי', צ"ע דהא אוכל נפש היו"ט הוי 'הותרה' ובהו הרי גם בעה"מ ז"ל מודה דכיון דהוי מעשה היתר גמור, אין מוטל עליו לחשב האיסורים שיבאו אחר מעשה המצוה, והדכ"ו א"כ אמאי לא ישחוט באין לו עפר מוכן.

מיהו נראה בע"ה לתרץ הקושיא בדרך החידוד, דהנה רמב"ן ז"ל בפסחים פ"ד א' ב"ה לבדו כ' וז"ל "ומה אוכל נפש שאע"פ שהוא באזהרת שמחה ואינה מצוה דוחה יו"ט", והח"ת ז"ל בתשו' או"ח סי' קמ"ח ד"ה מ"ש, כ' דדעת הר"ח ז"ל דמלאכת או"ג ביו"ט הוי בגדר דחוי' ולא הותרה, והישועות עקב ז"ל באו"ח סי' תצ"ה סק"ב כ' להכריח בדעת רש"י ז"ל דס"ל דמלאכת או"ג ביו"ט הוי בגדר דחוי'.

ויש לו להוכיח דהרשב"א ז"ל נמי ס"ל דמלאכת או"ג ביו"ט הוי בגדר 'דחוי' דהנה נחלקו רבנן קמאי ז"ל בריבוי בשיעורים האם הוי איסור תורה או איסור דרבנן, דעת הרשב"א ז"ל בחי' לביצה י"ז א' דהוי איסור דרבנן, ויליף לה מהא דאמר' התם גבי יו"ט "ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתול אחד", ותקיים היאך שרי בהכרח דריבוי בשיעורים הוי איסור דרבנן וביו"ט התייר.

והר"ן ז"ל בביצה [ט ג מדפי הרי"ף] כ' לדחות היא' מיי"ט דשאני מלאכת או"ג ביו"ט דהוי הותרה ולפיכך לא נאסר ריבוי בשיעורים ביו"ט, אבל פיקול"ג בשבת הוי בגדר 'דחוי' וריבוי בשיעורים בזה הוי איסור תורה, יעו"ש.

והנה הא דהרשב"א ז"ל מיאן בחילוקא דהר"ן ז"ל ליכא למימר דהיינו משום דס"ל דגם פיקול"ג בשבת הוי בגדר 'הותרה' ולפיכך שפיר איכא למילף פיקול"ג בשבת ממלאכת או"ג ביו"ט, הא ליתא, דהא בתשו' ח"א סי' תרפ"ט כ' להרשב"א ז"ל להדיא דפיקול"ג בשבת הוי בגדר 'דחוי' וכדכתיב מרן הב"י ז"ל באו"ח ר"ס ש"כ"ח משמו, ובהכרח לומר דה"ה דהרשב"א ז"ל מיאן בחילוקא דהר"ן ז"ל היינו משום דס"ל דגם מלאכת או"ג ביו"ט הוי בגדר דחוי', ומגוף הדבר מוכח כן דדימה פיקול"ג בשבת למלאכת או"ג, וכיון דס"ל דפיקול"ג בשבת הוי 'דחוי' בהכרח דא"כ ביו"ט הוי בגדר 'דחוי'.

ומדאתי בע"ה להכי י"ל דהא דהרשב"א ז"ל הוכיח משחיטה ביו"ט בליכא עפר מוכן דאסור לשחוט דמוכח כדעת בעה"מ ז"ל, היינו משום דלטעמיה ז"ל אויל דס"ל דגם מלאכת או"ג ביו"ט הוי בגדר 'דחוי' וא"כ הדר דמאי למילה בשבת דס"ל לבעה"מ ז"ל דהוי בגדר דחוי', ומדחוי' דאסור לשחוט באין לו עפר מוכן מוכיח הרשב"א ז"ל דה"ה דאסור למול בשבת אם יגרם עיי"ז חילול שבת אחר"כ, וכדברינו הנ"ל דכיון דצורך לתורת 'דחיה' עליו לחשב כל האיסורים הנובעים ממעשה המילה.

מיהו בגוף הסברא שכתבנו בע"ה לבאר הא דבעה"מ ז"ל לא אסר למול בער"ש אע"ז דעיי"ז יצטרך לחלל שבת, דהנה נראה בע"ה ליתן טעם אחר בזה ולפי"ז לא ניבעי למימר דבעה"מ ז"ל ס"ל דמילה הוי בגדר 'דחוי'.

י"ל דרק במל בשבת דחוייה שבת עומדים לפניו היום, ס"ל לבעה"מ ז"ל דחייב לחשב נמי איסורי בשבת הנגרמים מכח המילה, אבל במל בער"ש אע"ז דבודאי מוזהר על איסורי שבת, מ"מ אין השבת עומד לפניו דאיתא לא בא שבת, בזה מודה בעה"מ ז"ל דימול ואין לו לחשב איסורי שבת שיגרמו עיי"ז המילה, והשתא מוטלת עליו מצות המילה, וק"ק לפי"ז דא"כ ג"כ דבר הרשות יהא מותר לעשות קודם השבת אע"ז דעיי"ז יסתכן בשבת ויצטרך לחלל שבת דגם בזה נימא דאיסור שבת אין עומד לפניו עתה, ויש לחלק.

ונראה בע"ה טעם דחילוק זה מהא דס"ל לאביי בזבחים ק' א' דמי שמת אחד מקרוביו בערב פסח ואם טמא לה לא יוכל להקריב קרבן פסח תליא אם מת קודם הצות יטמא ואם מת לאחר הצות לא יטמא, והיינו טעמא משום דלאחר הצות כבר חל עליו חובת הפסח אתי פסח דהוי מצוה שיש בה כרת ודחיה למצות טומאה לקרובים שאין בה כרת, אבל מת קודם הצות דאיתא לא מטי זמן חיובא דפסח, טמא לקרובו, אע"ז דיוודע דעיי"ז לא יוכל לקיים הפסח, וה"נ דכוותה.

ומעתה לפי"ז הא דהוכיח הרשב"א ז"ל משחיטה ביו"ט, אין צורך לאוקימו משום דאסור נפש ביו"ט הוי בגדר דחוי', אלא התם נמי כיון דשחוט ביו"ט חייב לחשב איסורי יו"ט שיגרמו מכת השחיטה, וכיון דאין לו עפר מוכן דחוי' דאסור חרישה ביו"ט אסור לו לשחוט.

ואי שחל אנו בע"ה כדברינו נראה חידוש נפלא, ביו"ט שחל בערב שבת, ומילת בנו חל ביו"ט ואם ימול את בנו ביו"ט יצטרך לחלל את השבת, והנה לדברינו עתה מותר לו למול את בנו גם לדעת בעה"מ ז"ל, דכיון דעיי"ז שבת לא בא, אין עומד לפניו איסור שבת, וכ"ז לדברינו השתא, אבל לדרך שכתבנו בע"ה לעיל דטעמיה דהרשב"א ז"ל משום דמילה בשבת הוי דחוי', הנה לפי"ז דינא הוי דאסור לו למול בנו ביו"ט שחל בער"ש, דמילה ביו"ט נמי הוי דחוי' להסוברים כן בשבת, ועליו לחשב כל האיסורים שיגרמו עיי"ז המילה, וא"כ גם איסור שבת בכלל.

ונמצא לפי"ז דבר נחמד, דאם ימול את בנו בבוקר יו"ט שחל בערב שבת, ועיי"ז יצטרך לחלל יו"ט להצלת הנימול, דינא הוי דאסור לו למול לדעת בעה"מ ז"ל, אבל אם מתין וימולו בסוף היום סמוך לכניסת השבת ועיי"ז המילה יצטרך לחלל שבת, מותר לו למול, וזה חדש.

ויש להסתפק בב' ימים טובים של גלויות, האם שרי למול ביו"ט ראשון כשיצטרך עיי"ז לחלל יו"ט שני, ובפשוטו שרי מכח ממ"ז דאם הראשון חול והשני קודש הוי לדברינו הנ"ל שרי למול בחול אע"ז דעיי"ז יסתכן בשבת, ואם הראשון קודש והשני חול ודאי שרי דא"כ אינו מחלל יו"ט, מיהו ז"ל דכיון דלמעשה נהוג ב' יו"ט, ואסור לו מספק לחלל ב' הימים טובים, מה"ט זה נחשב כעומד לפניו עתה ב' הימים טובים, ואסור לו למול בראשון אם עיי"ז יצטרך לחלל השני.

החדרת האמונה באדם בהמחשה מוכיחה את עצמה - אפקט פיגמליון

בזמנים אחרים, וכשדבק באמונה בזמני הסתרה גם כשאין רואה השגחה עין בעין אז הוא נקרא 'מאמין'. ובכח האמונה הזאת האדם מביא על עצמו הדבר הטוב שלא יגיע אליו לולא האמונה.

כך היה באברהם שקודם הציץ עליו בעל הבירה לומר אני הוא בעל הבירה ועליו האמין אברהם בהש"ת שהוא שליט יחיד בעולמו ובכוחו לתת לו זרע, וכל מה שבחטיבו לו. אך היתה לו מניעה מאחר שהאיצטגנונית מראה היפך הדבר שלא יהיה לו בן, וזה סתר לו האמונה. והרגיש שכדי שיהיה לו בן צריך להיות נס מחוץ לדרך הטבע, על כל התערער לו האמונה בעצמו שלא יהיה ראוי לנס זה. (פי הדברי שאול-מרדכיץ). וממילא מכאן באה שאלת מה תתן לי?

על פי זה אפשר לפרש שלכן בא הקב"ה והוציאו החוצה לראות הכוכבים משני סיבות.

[א] כי האמונה יתחדד בהמחשה כמו שמחנך לא יצליח לשטול אמונו עצמי בחניך באמירה שתומה של 'אתה בעל כשרונותי' שזה לא יתקבע בו, אלא עליו לומר לו 'אתמול שמעתי את הקושיה העצומה שלך ואני רואה שאתה ממש כשרוני, עם יכולות גבורה של הבהנ עמוקה וכו'. כך המחיש לו הקב"ה בחמוצת הכוכבים הרבים שנמצאים בשמים ואינך יכול לספור אותם כך יהיו זרעייך. עניין זה לא היה בהבטחה של 'זשמת אתי אזרעך כעפר הארץ וגו'.

[ב] לחיזוק הדברים הקב"ה גם אומר לו 'צא מאצטגנוניות שלך', היינו מהדבר הגורם לך להשמיט מעצמך האמונה שאתה ראוי לחוליד בן, וראה שאני ה' אומר לך שבחוספת האות ה' אברהם ושרה כן מולידים גם למרות שהוא מחוץ לדרך הטבע כי אני הוא השולט בכלם כולל המזלות. נמצא כי הפירושים משולבים אשה אל אחותה.

לפי זה יתפרש 'והאמין בה' - ויחשבה לו צדקה היינו צדקה לקוב"ה. שאברהם החשיב לשיעור החדרת האמונה בו כצדקה מאת ה', על כך שהקב"ה עושה עמו חסד מיוחד שנוטע בו תקוות בכוונתו בדברים שהגמל החביב להאמין בהטבתו. וכל זאת כדי שמכח האמונה הזאת ימשיך לעצמו הנס המובטח.

אמון אחת שתצמיח פירות מותקים. ותעיד עליו לעתיד בזכויות עתירות. וכל זה לא כרוך במאמץ מי יודע מה אבל שכרם הוא בגדד בל ישוער.

יוצא אותו החוצה. ויאמר הבט נא השמימה וספור את הכוכבים, אם תוכל לספור אותם. ויאמר לו, כה יהיה זרעך: והאמין בה' ויחשבה לו צדקה:

(ש"ה-1)

ברש"י מובא ב' פירושים: **יוצא אתו החוצה.** לפי פשוטו הוציאו מאהלו לחוץ לראות הכוכבים. ולפי מדרשו, אמר לו צא מאצטגנוניות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן וכו'.

לכאורה צריך להבין: [א] מה נחשב לאברהם האמונה, כאשר כבר הבטיחו קודם לך שיהיה זרעו כעפר הארץ ועדיין לא הסתפק ואף שאל 'מה תתן לי ואנוכי חולץ ערייך', ורק אחרי שהוציאו לראות הכוכבים האמין בהבטחה? [ב] הרי אמונה פירושה להאמין במשהו בלתי נראה לעין, ולכאורה חזיון כזה שהקב"ה בכבודו ובעצמו דבר עמו - ועוד ממחישו בהמחזה מול הכוכבים, איך בכלל הוא יקרא אמונה?

תירוץ: בספר אוהב ישראל פרשת נח מסביר העניין שנה היה מקטני אמונה. כיון שאמונה פירושה המשכה מלשון והי אומן את הדסה, שכתוצאה מזה שהצדיק מאמין בה' הוא מושך הדבר שיקויים ובהעדר אמונתו יפיל דבר, ולכן היה נח מאמין ואינו מאמין שהיה מאמין לדברי ה', אך נח בליבו אינו מאמין כי אינו רוצה שיצא לפועל חורבנו של עולם. כן נפסק גם בהלכה בכוננת המילה 'אמן' [א] אמת הוא הברכה ואני מאמין בה. [ב] תפילה יהי רצון שיאמנו [יתקיימו] הדברים במרה.

כמו שבמחנך יש את האמון והכבוד שהחניך רוחש לו ולכן הוא מאמין לכל מילה שלו, ומשום כך הוא המחנך מצביע לו על יכולותיו הוא מאמין בו, ועל ידי זה הכישרונות יוצאים מן הכח אל הפועל. בדיקון כן הוא האמונה שהקב"ה מתגלה לדברים באיתערותא אחריו וטרחו אלו כל הכעסים שבכעסים מוחשית שממנו שואב האדם כוחות להאמין בה'

להשתמש בו באחריות. תקוות לא מציאותיות או לחץ מוגזם עלולים להזיק.

להמחשת הרעיון נסיים בסיפור של מנהל ת"ת באחד הערים, ששייתך במנוולוג אישי אודות ההצלחה שלו כמנהל. וכך הוא סיפר: שזמן שהוא היה ילד, מנהל החיידר היה שכן שלנו. ופעם כשהייתי בכתה ד' הוא אמר לי שהוא מכיר היטב את ההורים שלי ונראה לו **שאני לקחתי מהם רק את המעלות הטובות.** כמוכן שהסמקתי מהמחמאה, **כל כך האמנתי לו שהייתי כל הזמן בודק ומתבונן במעלותיהם של הורי ופשוט חיקיתי אותם.** (אנב, הרווחתי שכל הזמן היפשיתי אצלם רק את המעלות הטובות).

בהמשך זכיתי גם אני להיות מחנך והדבר הזה גרם לי להעתיק גם לחניכים שלי, למצוא את נקודות החוזקה והאמון שיש לי בהם, על שברכות הימים הפכתי בעצמי להיות מנהל ואני עושה זאת בהתקן נאמן למקור ושנים הפתעות לטובה. מדהים עד כמה אמירה אחת של מנהל הועילה בהשפעה שיעדינו לא נגמרת והכלי יזקף לזכותו.

חשוב להבין אומר אותו מנהל, **ככל שהילד רואה בנו מקור של עוצמה והשראה, והוא שומע מאתנו מילות אמון שיש לנו ביכולת שלו, הוא יתפוס את זה כאמת שלא ניתנת לרעורר ובע"ה יביא את התוצאות המיוחסות לו.** וזה כמובן מעלה את רף המחויבות שלנו כמחנכים או הורים שבידינו לומר לפרח שלנו גדל והוא יגדל. ואם אנתנו לא עושים זאת, אנתנו מועלים בתפקידנו שנעמד תחת ההגדרה של 'מחנך'.

מיותר להאריך שבוודאי יבואדי חלה עליה אחריות כבידת משקל שתחילה לא נוציא מהפה מילת אמון לרעה, היינו 'אתה תצא כך וכך, או מה בכלל יגדל ממך. אתה תגיע לדברים הקשים ביותר, שאלו דברי נבואה שיליים שבעמדנו לדון יזקפו אותם לחובתנו, ואנו כלל לא נזכור איך ספקם נפלט מאתנו משטט אלמתי שכוה. ולכן מחנכים הורים היהורו בדברים, ומורוה מוכיח טובה שדורי דורות טובים יכולים להיזקק במילת

למי מכם שלא מכיר מהו 'נבואה שמגשימה את עצמה' הנקרא 'אפקט פיגמליון' והוא מושג מעולם הפסיכולוגיה החברתית שאומרת את הדבר הבא: 'כשאתה מאמין במישהו ספציפי שיכול לעשות שליחות מוגדרת, אתה תתן משקל משוכנע לדברים שיגרמו לו לעשות אותם ובכך תגשים את האמונת שלך בו - שיפעלו לטובה'.. וכך הוא גם להפך..

כך למשל, כאשר מורה מאמין בתלמידיו (או מנהל עסק בעובדיו, ומצפה מהם להצליח, הוא יגביר את המוטיבציה שלהם וישפר את הישגיהם באופן משמעותי. זהו מגעל שמזין את עצמו וחוזר חלילה. יש פתגם שאומר "עובד טוב הוא לא תמיד עובד מוערך, אבל עובד מוערך הוא תמיד- עובד טוב". ובדיקון כך אפשר לומר לגבי חינוך ילדים, 'ילד מוערך הוא תמיד ילד טוב'. ציפיותינו כלפי אדם אחר יכולות להשפיע באופן משמעותי על התנהגותו של הילד. במילים אחרות, כאשר אנו מאמינים ביכולותיו של אדם, הוא נוטה להצדיק את אמונתנו ולהשיג תוצאות טובות יותר.

מבחינה אינטליגנציה שנערך לפני כמה עשורים בכמה בתי ספר, על ידי שני מומחים שבסיפור כסיו באו כביכול לבדוק את רמת האינטליגנציה של ילדים המתפתחים בשלב מאוחר יותר מבני גילם. הם פיצלו את הכתה ובוחרו סך ילדים שיעליהם בקשו מהמורים להשקיע בהם, למרות שעד כעשיו לא ראו בהם את הפוטנציאל המנבא להם עתיד מזוהר, כיון שיש ילדים שהכישורים המגליים רק לאחר זמן. למרבה הפלא הילדים האלה באמת השיגו תוצאות מפעימות כפעמים ממש ניכרים. כך חזרו על המחקר הזה כמה פעמים וראו שיש לזה כח עצום, מה שנקרא בימינו אפקט פיגמליון והמדהים היה שבסוף השנה ראו פער בתוצאות בינם לבין אלו שלא אמרו עליהם שהם בעלי פוטנציאל.

כדי להצליח בכך נדרש: להציב יעדים עם ציפיות גבוהות אך ריאליים, סביבה לימודית חיובית, משוכנים חיזוקים חיוביים, חשוב לזכור: אפקט פיגמליון הוא כלי רב עוצמה, אך יש

לתגובות, וקבלת המאמר המורחב: ar3107200@gmail.com

עטרת פז
ממחשבת המוסר
* הרב יצחק רייך *

השבת הלב

עיקר הכלכלית של העבודה - באלול ר"ה עש"ת יוכ"פ סוכות והו"ר זה להגיע ל- "אתה הרתא לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו". יבא השאל וישאל, מה צריך כמעט חודשיים הכנות אפשר לפתוח את הסידור בעמוד של "אתה הרתא" ולהתחיל לקרא. אמנם העניין, כי שכלית כולם יודעים את הפסוק שאין עוד מלבדו - אבל בכדי להשיב אל הלב יש את המערכת של תורה ומצוות - ובמעגלי השנה - ויס הדין התשובה והכפרה, אלה מביאים את ההשבה אל הלב, כך שמידו שנה ושנה האדם קונה בנפשו את ההכרה בהשגחה פרטית ואמונה בה"ת.

זה עניינה של התפילה שאדם יתפלל על כל דבר קטן גדול ויארץ ויפרט לפרטים בין על גשמי ובין ברוחני וכך ישיב אל לבו כי ה' הוא האלוקים.

"כרום זולות לבני אדם" אומרים חז"ל, אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלולים בהם, פירושו: אפי' זלזול עמוק וקטן החבוו בתוך הלב שבא לידי ביטוי בה שאתם עושה תפילות קבע שהוא עיין להתפלל ובה לסמן וי. ואכן תפילה היא אחד מארבעה דברים שהגמ' אומרת שצדיקים חזיון בכל יום, ומה החיזוק? להתחזק באמונה שה' שומע ומקשיב ועונה. כמש"כ ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו.

הפס' אומר "ואני תפילתי לך ה' עת צדון אלוקים ברב חסדך עניי באמת ישעך" בספר ליקוטי הלכות כתב שדוד המלך על"ה אומר, שהוא מאמין שהשם באמת חפץ להושיע... ועל כן הוא מתחזק ומתפלל "עניי באמת ישעך" כי עיקר האמת של השם יתברך הוא שרחמי וחסדי אינם כלים לעולם, יהיה אף שהשם יתברך תפילה ותחנונים וצדקה ושועה להשם יתברך, שכל זה הפך המלאכים שאמרו "מה אנש כי תזכרנו" וכו' אבל הצדיקים כמו משה והמשפטים אחריו טרחו ויגעו עד שהשיגו שאחר כל הכעסים שבכעסים אותו יתברך עדיין רחמי אמתות אינם כלים לעולם. שזה עיקר האמת: וכו' וזה הפירוש "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוה באמת" ע"כ.

אלא לפעמים אדם נמצא בצרה ומועקה וברב אין לו מילים בפיו אולי מגודל אוטם הלב שנתאסר מרבי הצרות. על זה כתב מהר"ת על הפ' "זבח לאלוקים תודה וקראני ביום צרה" שצדיקין להיות מודה על העבר ומבקש על להבא שזו הדרך בבואו לפרש שיחתו לפני ה' יתברך או להתקרב אליה דבר בקדושה - יזכיר בעצמו את ריבוי הטובות והחסדים שפעשה ה' עמו מעודו עד היום ועל ידי זה יתחזק ללבבו לבטוח בה' שישמע תפלתו גם עתה.

ובספר מצוות הבטחון ל' שמואל האב"ד זצ"ל מביא מה שאומרים בנשמת כל חי 'עד הגה זרעונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך' מה שנהגנו עד הנה הז' רחמיך" ומה שלא עזבונו זה "חסדיך" וממילא ההמשך, אנו בטוחים "ואל יטשנו ה' אלוקינו לנצח"

לעטר פתורא
דרושים נאים לפרשת השבוע
* הרב רוב מנד *

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם (אבות ז"ג מ"ה)

הנסיון הראשון, נסיון לך לך, וכמו שקראו הרמב"ם נסיון הגירות (פי' המש"ש), ללכת מכל המוכר והידוע, לעזוב את משפחתו שבני מכריו, ללכת "אל הארץ אשר אראך", ועד הנסיון האחרון, עקידת יצחק, לקחת את בנו האהוב, אשר עליו התפלל כמאה שנים ולעלותו לעולה תמימה לה"ת, ועם שם באותה לשון צוה "לך לך אל ארץ המדינה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך".

במדרש רבי (פ"ט) מובא דבר המעורר תמיהה אצל כל מתבונן, וז"ל אמר רבי לוי שתי פעמים חתיב לך לך ואין אנו יודעים אי זו חביבה אם השנייה אם הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המדינה הוי השנייה חביבה מן הראשונה, עכ"ל. ולכאורה הדבר תמוה, דמה יש כאן להסתפק, אמנם נסיון "לך לך" היה נסיון קשה לאין שיעור, אמנם שכרו בצידו, הרי הבטיח הקב"ה לאברהם ברכות עצמות לאין שיעור, "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואברכה מברכך ומקללך אלא וגו", ועיי"ש פרש"י, על אף שנסיון גדול הוא, ס"ר"ס יש כאן שאלה של רוח והפסד. אי"כ לכאור' אין להשוותו לנסיון הקשה של העקידה בו אע"ה אחי מאה שנים של צפיה ותקוה, וזה לבן לירושו ברחמי שמים ובבוקר בהיר צריך במו ידיו לאבד כל תיקוותיו.

ושמעתה בביאור הדברים ממור' מרן רה"י הגר"מ הירש שליט"א, דהנה ידוע שנסיונות האדם נועדו לרוממו ולגדלו במעלות ועבודתו הרוחנית, כל נסיון שאדם עומד בו הרי הוא אדם אחר, יותר גדול ויותר נעלה ממה שהיה לפני נסיונו, כן ששממילא שמוע' הנסיון הבא בתור, הרי מצבו בשעת הנסיון החדש הינו אחר, הוא כבר אדם גדול יותר בעקבות הצלחתו בנסיון שקדם לו, וזה עצמו מקל עליו בהתמודדות בנסיון הבא.

נסיון העקידה, אשר היה הנסיון העשירי והאחרון, היה קשה לאין שיעור, אך יש לזכור, אברהם אע"ה היה כבר אחרי תשעה נסיונות שבהם עמד בגבורה, ובוה נתרוממם לגבהים לאין שיעור, כך שהגיע נסיון זה כבר היה במצב גבוה מאוד, מה שעוד לו להתמודד עם הקושי. נסיון לך לך היה הנסיון הראשון של אברהם, דרגתו היתה נמוכה מאשר בזמן העקידה מה שהגדיל את קושי הנסיון הרבה יותר. וזה ביאור ספיקו של המדרש, אזוה נסיון גדול יותר, נסיון "לך לך מארצך" שהיה מתוך מצב רוחני נמוך יותר, או נסיון העקידה שאמנם היה נסיון יותר קשה, אך מצבו לפני האל"ה ר"כ היה גבוה יותר ממנו עד שכבר עמד בתשעה נסיונות הקודמים אשר הכשירו אותו וגדלו אותו עד מאוד, ולמסקנת המדרש אע"פ כן נסיון העקידה היה יותר גדול, ולכן חביב הוא יותר לפני ה' יתברך (וצ"ע כיצד נלמד זה מארץ המדינה; עיי"ש במפרשים).

הזו המלך אומר (כ"ה) "צרות ללבי הרחיבו ממצוקתי הוציאני", והדבר תמוה, דלשון צד הינו היפך מלשון הרחבה, וכיצד הצרות הם שהרחיבו את לבבו (ועיי"ש בספרינו, ודלא כהמצודת דוד), ומפרש המלבי"ם דבר נפלא וז"ל גם על הצרות שגייעונו בעולם איני משיש' לב, בהפך הם הרחיבו לי ואני שמח עליהם. לבד זאת אבקש ממצוקותי הוציאני, שהמצוקה היא צוקת הנפש הפנימית, מזה תוציאני כי היא תשיבת אותי מעבודת ה', אבל על הצרה החיצונית, איני משיש לב כי אני מהביל עניי רהיני' ז' לגמרי, עכ"ל. הצרות הם תסוינות האדם אשר לעיניו נראות כצרות, אך האמת היא שישם נועדו לגדל ולרומם אותו לגבהים לאין שיעור, ואם יעמוד בהם הרי יתגדל ויתשתב, ואדרבא רק לבבו ירחיבו, אך דא עקא, שהצרה הופכת למשקל כאשר העולם הזה הוא חלק מגימי נפשנו, אך אם קצת נתנתק מהבלי העולם הזה, נבחיין היטב כי נשפט צרות יושקו מצוקות.

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

• הרב משה רייטמן •

מאיר עיני ישראל

הוא ביקש מחותנו הנגיד שיתקין עבורו מחיצה קטנה בפנית היכל בית המדרש, וימקו עמו, שיכול ללמוד עם התבודדות, וכך ביקש לשים עין פוחה על הנער. חותנו לא אחר לעשות רצונו, ואף שלם לנער, שמש בית המדרש, שירש את חתנו השוקד על התורה. כך יכול היה האברך להתחזק אחר הנער, ולשום לבו לדרכיו המופלאות. באחד הלילות, שכסבר כבו הנורות, עשה האברך את עצמו כישן, וצפה בניער הממשיך לעסוק בתורה ובעבודת ה'. הוא עקב אחרי לילה נוסף, עד שבליילה השלישי נטל כמה דפים מתוך תכריך הכתבים, הניחם בשקט על שולחנו של הנער, ומיד שב למקומו, להתדמות כישן. בשעה שהנער ישראל מצא ועיין בדפים שלפניו, ניכר היה כי נרגש ונסער הוא למראה הדברים, ולאחר עיון רב הצניעם היטב בכיסו. לאור כך, חזר בנו של רבי אדם להניח דפים נוספים בליל הרביעי, עד שהבין שזוהו הנער עליו דברי אביו, ואז בא ומסר לו את תכריך הכתבים כולו, וכהצעת אביו ביקש הימנו, שיואלץ ללמוד את סודות החכמה הצפונים בהם. הנער ישראל נעתר לו, לאחר שהלה קיבל את תנאיו, שלא ייודע הדבר לאיש, ושימשיך לקבל את שירותו כאילו לא היה. השניים חזרו יחדיו ללימוד בחברותא, אי שם ביער, והנער גילה באוני חברו את הסודות הממוקים והטמירים.

חברותא זו, לא ארכה לה הימים, והיא הסתיימה עקב אסון ר"ל, לאחר שהתעסקו בקבלה מעשית והאברך נפטר בפתע פתאום והשיב את נשמתו הטהורה ליצורה, כמסופר שם בארוכה.

...

על פי גרסת ה'שבחי הבעש"ט' (אות יד), משתמו ימי לימודם, באסון נורא שבה, נזל הבעש"ט את הכתבים בתוך אבן חבטה הרר הסמוך לאוקאף א"י השביעי את האבן ופתחה האבן, והניח מתחת הכתבים הנ"ל ושוב נסגרה, והושיב שם שומר אחד. ובשם הרה"ק רבי גדליה מליניץ - בעל 'תשואות חן', מביא שם אמר הרה"ק רבי יהודא לייב המליניץ באוקאף, שזוהו הנער לקבל את שירותו כאילו לא היה. השניים חזרו ידעתי מקומם, אבל מפני שהבעש"ט סגר אותם, איני רוצה לליקח אותם.

אולם, ב'כתבי י"ג שו"ב' (עמ' קי-קיא) נאמרה גרסה אחרת להמשך המעשה, על פיו נותרו הכתבים בגנזי רבינו הבעש"ט, והם עברו לאחר הסתלקותו ליד תלמידו - הצעיר שבחבורה, הרה"ק רבי מנחם נחום

בין עצי היער הסובב את העיירה אוקאף, מצאה השכינה הקדושה קול לה. בחשאי, תחת אחד השיחים, הרחק כמחשווי קשת מכל שאון והמולה, גילדה את הנער 'ישראל בן אליעזר', אשר לימים האיר את ישראל בתורתו, תורת החסידות.

ברדת עליו הלילה, היה פונה לבית המדרש, שם היה משרת כ'שמשי', עד שאחרון ה'לומדים עזב את המקום, אז היה מתיישב לאור הנרות, ועוסק בתורת ה'.

גרסאות רבות נאמרו על דרך גדילתו של רבינו הבעל-שם-טוב הקדוש ז"ע, ועל תורתו שלמה באותם לילות, אפופי רו. זקן תלמידיו - הרה"ק רבי יעקב יוסף הלמן מ'פולנאה ז"ע, הרחק מספרו 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת בלק) שרבו היה הנביא אחיה השילוני, שנתגלה אליו.

מלבד זאת, מסופר ב'שבחי הבעש"ט' (אות ו-ז), בשם בנו של בעל ה'תולדות', הרה"ק רבי אברהם שמשון הכהן מראשקוב ז"ע, כי רזי התורה הגיעו ליד הבעש"ט, באמצעות כתבים עומים שנתגלו למקובל אלוף בשם 'רבי אדם בעל שם' ז"ע, בתוך מערה בה התבודד. והבמש"ט (אות יז) מביא בשם הרה"ק רבי יהודא לייב המליניץ מ'פולנאה ז"ע, איש אמונו של הבעש"ט, כי 'אלו הכתבים נגלו פעם חמישית (במשך כל הדורות) להבעש"ט, ואמר, שהיו הכתבים ביד אברהם אבינו ע"ה וביד יהושע בן נון, והשאר לא ידעתי'.

לפני פטירתו מן העולם, ביקש רבי אדם על-ידי שאלת חלום, שיגלו לו מן השמים למי למסור את הכתבים, והשיבוהו שעליו למסור אותם ליד נער בן ארבעה-עשר בשם 'ישראל בן אליעזר' מהעיירה אוקאף. אז ציווה על בנו, לחפש את העיירה, ולהביא את הכתבים אל הנער 'כי המה שייכים לשרוש נשמתו'. רבי אדם הוסיף ואמר לבנו, כי למרות שהם עצמו אינו ראוי ללמוד בהם, ויכל לבקש מהנער שיגלה לו את תוכנם.

לאחר הסתלקותו של רבי אדם, מיהר בנו לקיים את צוואתו, ויצא לחפש את העיירה, יגע ונמצא, והחל לחפש בה את הנער. גם לאחר שהחיפושים ארכו לא אמר נואש, והחליט להשתקע בעיירה עד שהמצאנו. הליכותו מצאזן חן בעיני יהודי אוקאף, ואחד מנגידיה לקחו לחתן עבור בתו. כך נשאר לרוב במקום, וההמש"ך בחיפושיו. לאחר שהבין כי אין עוד נער בשם ישראל מלבד אותו יתום, שמש בית המדרש, גמר אומר לעקוב אחריו, למרות שלא פילל שאל האתון הזה התכוון אביו.

עטרות של שבליים

פלאות ופרפראות

• הרב משה רייטמן •

על מי נאמר 'ומקללך אאור'?

וְאֶבְרָהָם מְקַרְבֵּי וּמְקַלְלֵךְ אֶאֱוֹר וְנִבְרַכְו בְּךָ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָדָם מִיָּמָה (ב. יג.)

בספר "אור זרוע לצדיק" מסופר, על הנה"ק רבי נחמיה אלתר זצ"ל - בנו של הרה"ק רבי יהודה לייב מגור ז"ע בעל 'שפת אמת', כי שפת אמת, מי שהחריט ימיו בליט כצדיק תמים שאינו מש מן האוהל. בן שלוש היה כאשר הקשה לפני אביו 'שפת אמת' מתלמדו בפרשת לך-לך, וכה אמר:

"כתבי 'ונברכו בן כל משפחות האדמה' ומפרש רש"י: 'אדם אומר לבנו תהא כאברהם', ואם כן, אם הכל מברכים את אברהם, מי יהיה זה שיקלל בשעליו נאמר 'ומקללך אאור'? השיבו אביו: 'תתכן לומר כאותם אינשי העינים את הרב, את מפתליים מעומק הלב שבנם יגידל כמותו...'
ומסיים שם: "את הקושיא הזאת הזכיר הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור ז"ע בעל 'אמרי אמת' - בנו וממשיך דרכו של ה'שפת אמת' - לאחיו רבי נחמיה כמעט יובל שנים לאחר מכן, בעת נסעו יחדיו למשחמה משפחתית, שאל ה'אמרי אמת' את אחיו האם הוא זוכר 'גירסא ד'יקוואת' - את שאלתו ואת התשובה שהשיבו אביו."

'שניים מקרא ואחד תרגום' וגלילת הסי' - מניין?

אֲמַרְי נָא אֲחִיתִי אֶתְ לְמַעַן יִיטַב לִי בְעִבְרִיךָ וְיִחְיֶיהָ נִפְשִׁי בְגִלְגָּלָה (ב. יב. יד.)

בספר הק' "דמשק אליעזר" (דיקוים) מסופר, כי בשבת קודש פרשת לך-לך שנת תר"ז, כשבויעים לפני הסתלקותו בא הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מ'רומנו ז"ע לבקש בהיכלו של רבינו הרה"ק רבי אליעזר מד'ויקוב ז"ע. הוא הביע את רצונו להכיר טובה לרבינו, על אשר קירבו בימי קדם, בבואו לחסות בצל כנפי אביו רבינו הק' מראשפיץ ז"ע, בטרם נתוודע ונתגלה אורו הגדול.

עטרת זקנים

ליקוטים נפלאים מתורת רבוה"ק מד'ויקוב ז"ע

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך.

כי אעשה"ה היה משוטט ומח שב במחשבתו תמיד בשפלותו, וחשב בדעתו איך יכול אני להיות צדיק גדול בשלימות, ושעל ידי יתפרנס קדושתו י"ש כרצונו ותשוקתי, ואני בא מארץ מולדתי מעיר כנען אנשי רשע, ומולדתי ומשפחתי ואבותי המה עובדי ע"ז, ואיך אפשר לאיש כזה להיות צדיק וקדוש כל כך, ובאמת, אף שטוב מאד שהאדם יחשוב שפלותו ולבוא למדת הכנעה וענווה, עם כל זה, ויגבה לבו בדרכי ה' כתיב...

וזה שלמדתי י"ש לאברהם: 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך' שאתה עוסק במחשבה זו שאתה שפל מאד מחמת שביאתך הוא מהם כני"ל, סלק המחשבה הזאת מעצמך, ותגבה לבך בדרכי ה', ויתפרנס על ידך קדושתך כרצונך. כי כל תשוקתו ורצונו של אברהם היה להמשיך קדושת יתברך שמו לעולם הזה ולהמשיך החסדים העליונים לעוה"ז.

(רוע קודש, ע"ש בהרחבה)

"א" לך לך מארצך כו', דהנה התירו חז"ל את הגאות לתלמיד חכם שמני שבשמינית (סוטה ה.) כה"ש ויגבה לבו בדרכי ה'. אבל אברהם ש"ה אחז במדת ענוה עד קצה האחרון, כמ"ש ואנכי עפר ואפר. וע"כ ויאמר ד' אל אברהם לך לך מארצך, היינו, מן בחינת עפר וארץ מדת ענוה, ילך מזה, רק וממולדתך ומבית אביך, היינו בתורה ועבודה, יגבה לבו בדרכי ה', כי קנאת סופרים תרבה כמה. וע"כ פירש רש"י ז"ל: 'לך לך מארצך וטבעך בעולם', היינו, קצת גאות בתורה ועבודה, ירא גם שאר אנשים וילמדו לעבוד גם הם בתורה ועבודה שנגמז בחיבת ומבית אביך, כי ביתי ב"ת תפלה, וגם ב"ת המדרש כני"ל.

"א"י, ע"ד אברהם ז"ל (ב"מ קז) הלואי שתהא יציאתי כביאתך, מה ביאתי לעולם בלא חטא אף יציאתי יהיה בלא חטא. וזהו: 'לך לך מארצך', היינו, כאשר תוך מעולם הזה תהיה בבחינה זו כאשר 'ממולדתך ומבית אביך' וע"ז תזכה ל'ארץ אשר אראך' לעולם הבא.

(עטרת ישועה)

יירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם.

כי עיט הוא עוף, כמו שפירש"י ז"ל, ורומז על המלאכים הנקראים 'עוף השמים' וילך את הקול, והמה המלאכים שנבראו מדברי תורה ותפילה. אמנם באים הדיבורים הם כלי התלהבות האמיתית, ואז הם כגוף בלא נשמה, ונקראים פגרים בלי חיות, כמבואר כל זה בספרים רבים. על כן צריך האדם להיות רזי בתורה ובמעשים טובים לעשותם בהתלהבות וחסק גדול, וכל ידי זה מפיח נשמת חיים במלאכים. וזהו: 'יירד העיט על הפגרים', שיש להם ירידה כאשר עושה המצוות בגוף בלא נשמה, על כן וישב אותם אברם, שצריך האדם להיות נושב ומפיח בהם רוח חיים.

(אמרי נועם)

ויאמר ד' אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים.

וברש"י התהלך לפני במצות מילה, ותראה רמז לזה, כי התיבות 'תהלהך לפני והיה' בגימטריא ד'ס ב'ית', וגם בגימטריא 'ששון' על פי מאמרם ז"ל שישוון זו מילה.

(רמזי הפלאות)

ויאמר אברהם אל האלהים לו ישמעאל יהיה לפניך.

וברש"י 'יחיה לפניך' - יחיה ביראתך, ותראה רמז לזה, כי התיבות 'ישמעאל יחיה לפניך' (עם ג' תיבות) בגימטריא 'יחיה ביראתך' (עם י' אותיות והכולל).

(רמזי הפלאות)